

դասը, բոլոր մեծերէ ու ճոխերէ բազկացած ըլ-
լալով, իննըսունըութ հարիւրեակ կը կազմէ,
մինչդեռ միւս հինգ դասերը՝ որ ազգին միւս մասը
կը կազմեն, բոլորը մէկտեղ իննըսունըհինգ հա-
րիւրեակ կը հասնին: Աւստի հետեւաբար այն ժո-
ղովներուն մէջ ուր ըստ հարիւրեակաց կը վճռեն՝ ա-
ռաւելութիւնը առաջին դասուն կ'ըլլայ: Բայց թա-
ղաւորը որպէս զի ստորին դասերուն այս կողմա-
նէս կրած մնասին տեղը փոխարինէ, վճռեց որ
զօրաժողովն ու հարկաց տուրքը հարիւրեակաց թո-
ւոյն համեմատ ըլլուի: Ասանկով առաջին դասը
շատ աւելի կը վճարէ ու զօրք կու տայ, քան ինչ
որ կու տայ բոլոր ազգին մնացորդը. և նաև յետին
դասը ամենակէն բան մը չտար, որով իր ոչնչու-
թեանը արգարացի փոխարէն մը կ'ըլլայ: Ժողո-
վուրդը այս խաբէական առաւելութիւններէ խա-
բուելով՝ իր իրաւունքներէն՝ որ իրեն դժուարին
կ'երևային և աղէկ ալ չէր վայելէր՝ առանց ցաւի
հրաժարեցաւ. առանց ընդգիմութեան թողուց որ
մեծերը իշխանութիւնը ձեռք առնուն, բաւական
համարելով որ տէրութեան մեծագոյն բեռը միայն
անոնք կրեն. և իր իշխանութեան հրաժարելով ա-
ւել ընտիր համարեցաւ հանգիստը քան զպատիւը:
Հոռմէական ժողովրդեան վիճակը հաստատուն
կ'երևար. իր նշանաւոր ապագան մոռցած, խաղա-
ղութեամբ ըրած զոհին պտուղը կը վայելէր, երբ
այս կարգադրութենէս վաթսուներեւթը տարի
ետքը քստմնելի գործողութեան մը պատճառաւ
Տարկուլեանք հոռմայէն քուեցան: Հասարակա-
պետական կառավարութիւնը հաստատեցին ու
թագաւորական իշխանութեանը դէմ այնպիսի ա-
տելութիւն մը կապեցին՝ որ ոչ երբեք ստեցաւ:
Ժողովուրդն որ մինչև ան առեն առանց տրանջե-
լու թագաւորաց կը հնազանդէր՝ մեծամեծաց դը-
րած լին դէմ ոտք ելաւ: Բայց իրեն ըրած ճիշդ
առջի բերան աղէկ ընդունելութիւն չգտնելով ար-
համարհուեցաւ. այլ յետոյ ազգու քայլափոխի մը
պատճառաւ՝ բռնադատուեցան մեծերը անոր զի-
ջանիւ. և անով ժողովուրդը Տրիբուններ ունեցաւ:
Սակայն իր պահանջմունքները երթալով շատցան
որոնք թէպէտ հակառակ կողմէն քաջութեամբ
մերժուեցան, այլ միշտ ժողովուրդը կարծաբար
նոյն պահանջմանց վրայ հաստատուն կեցաւ: Ըստ
հարիւրեակ ակմբից մէջ ամէն առաւելութիւն մե-
ծերուն կ'ըլլար. ժողովուրդը մինչդեռ այս ակմբից
մէջ անոնց ազդեցութիւնը նուազեցնել կ'ուզէր,
կը վախնար միւս կողմանէ այնպիսի կարգ մը փո-
խել ուսկից իրեն հիմնական օգուտներ կու գար:
Վերջապէս երկայն ու սաստիկ վիճաբանութիւն
ներէկտքը, որոնց մէջ երկու կողմանց ալ ճարտա-
րութիւնը հաւասարապէս երևան ելաւ, ուրիշ
երրորդ տեսակ ակումբներ հաստատեցին, որոնք
իւր հարիւրեակ ակմբից իշխանական կարողու-
թիւնը չունեցան, բայց տէրութեան երկրորդա-
կան կարգի պաշտօնները ասոնք կը բաժնեն, և ա-
մէն քաղաքացի որ ցեղերուն ցուցակը մէյ մը
գրուած է, հոռմէական տէրութեան որ կողմն
ալ բնակելու ըլլայ այս ժողովներուն մէջ իր
բունքն տալու իշխանութիւն ունի:

Թ. Այսպէս ըստ գրեցի՝ ակումբներուն մէջ՝
քաղքին ժողովուրդը կը յաղթանակէ: Ասոնց

մէջն է որ Քէ հարիւրապէս կ'ընտրուի, որ որդե-
գրութիւնը կ'ըլլուին, վասն զի հոռմէական քաղա-
քացի մը չկրնար վիճակը փոխել առանց ազգային
ժողովքին հաւանութեան: Նոյնպէս այս ժողո-
վոց մէջն է որ զօրավարաց ընտրութիւնը կը հաս-
տատուի: Մինչև որ այս հաւանութիւնը չըլլայ,
ոչ բանակի հրամանատարութեան իշխանութիւն
ունին և ոչ ալ զինուորական գործողութեան մը
ձեռք զարնելու: Այսօրուան օրս այդ հաստա-
տութիւնը իբր պարզ արարողութիւն մը սե-
պուած է. որովհետև բաւական կը սեպուի այն
երեսուն նուիրակաց քուէարկութիւնը որ այս ա-
կումբները կը հաւաքեն, և իբր անոնց ներկայա-
ցուցիչ կը համարուին: Ըստ գրեցից ակումբնե-
րուն մէջ միշտ նախագահ կը նստին ղեկավարողը,
հիւպատոսները, պրէտորները կամ փոխարեան.
ժողովուրդը տեղը փորոնին մէջ մասնաւոր տեղ
մ'է, զոր հաւաքմայք նուիրած ու մասնաւոր ա-
սոր համար որոշած են:

Թ. Ըստ հարիւրեակաց ակմբից մէջ, մեծերը ու
հարուստները ժողովրդեան վրայ կը յաղթանա-
կեն: Իրենք են որ մեծ տոննակալներն ու բանա-
կին սպարապետները կ'ընտրեն. բուն օրէնքները
կը հաստատեն. թշնամի ազգաց դէմ պատերազմ
կը հրատարակեն. վերջապէս իրենք են որ տէրու-
թեան յանցաւորները կը դատեն և ի մահ կը դա-
տապարտեն ըստ յանցանաց, սակայն միշտ կարո-
ղութիւն տալով անոնց իրենց անձնական դա-
տաստանէն առաջ կամաւոր աքսորանք մը յանձն
առնելու:

Այս ժողովներուն, որ շատ անգամ Քէ ա-
խմբէ կ'ըսուին, կարեւորութեանը համեմատ՝ նա-
խագահ կը նստին մեծ տոննակալները. ժողովքի
հրաւիրման հրովարտակը՝ ժողովքէն տասներեւթ օր
առաջ կը հրատարակուի, որպէս զի ամէն քա-
ղաքացի որ իրենց գործողութեանց պատճառաւ,
վաճառանոցի համար որոշեալ իրեք օրերուն քա-
ղաքն որ կ'իջնեն, իմանան թէ ինչ նիւթի վրայ
պիտի մտածեն: Այս տեսակ ակումբները Արի-
սի դաշտը կը հաւաքուին: Որովհետև հարիւ-
րեակները պատերազմական կարգով կը չուեն ի-
րենց գլխաւորին առաջնորդութեամբ, միայն այս
զինուորական երեւոյթը բաւական պատճառ կը
սեպուի զանոնք քաղքէն դուրս հաւաքելու. ինչու
որ քաղքին օրէնքները բանակի երեւոյթ ունեցող
ինչ և իցէ ժողով անկէ հետո բռնելու կը հրա-
մայեն:

Կը շարունակուի:

Քաղաքացի քանք 'ի Վաստակոց գրոց:

ՄԻ. — Սասն պահելոյ զխաղաղ և այլ
ապր միւր որ շատերի միջև 'ի գարաւն: —
Տես 'ի յայդին շուք և շատ բերով 'ի

1 Գ. Comices par curies.

1 Գ. Curion.

տնկերոյ մէջ տեղի. և փորէ հոր արձակ գիրկ մի կամ երկու, և աւազ արկ 'ի ներքս. զբարունակն նոյն բերովն և խշկերովն¹ կախէ 'ի հորն, և զբերանն տախտկէ, և հողով և շաբլով² ծածկէ. նա անարատ մնայ մինչ 'ի գարունն:

ՄԻԱ. — 'Խաբէալ այլ էրադ որ 'ի քառն կափս պահէլ: — Շինէ մեծ աղկրեր. և ան ձիւթ և կվէնի կամ մարխի փայտի սղոցուք, և խառնէ զսղոցուքն 'ի ձիւթն, և կորեկի յերդ³. և այնով ծեփէ զաղկրերն 'ի ներքուստ և 'ի դրուստ որ բնաւ օդ չմտնէ 'ի ներքս, և յատակն ցամաք սղոցուք լից, և զսերկւիլն, և զտանձն, և զխնծորն 'ի սղոցուքն թաղէ, և թառեր դիր, և զխաղողն ընտրով զառողջ կուգերն 'ի թառերն կախէ, և 'ի վերայ փակէ, և զփակքն ձիւթէ և թող. և քանի բանաս և առնուս՝ շուտ փակէ և ծեփէ որ օդ չմտնէ, զի իւր ապականիչն օդն է: Եւ եւն այլք որ զխաղողն 'ի գինեկարաս 'ի կախ առնեն որ միւրն դեռ յատակն կենայ նա խիստ պահէ. և եթէ մրուրն չկենայ նա աւազ լից՝ նա աղէկ է: Եւ այլ ումանք զծովուջուրն եռցնեն և կուգերն 'ի ներքս միտն և ապա հանեն և կախեն. այս ևս աղէկ է: Եւ այլք զկուգերն 'ի ջրած գինին թանան և հանեն 'ի գարեցեղն⁴ և յերդն թաղեն շատ մնայ: Եւ այլք առնուն թզենի փայտի մոխիրն, կամ զհօտին՝ և մոխրաջուր առնեն, և անդ թանան և կախեն շատ մնայ: Եւ այլքն ընտրեն զկուգերն 'ի շվէն⁵ և յազոխէն, և յամենայն նեխէ, և զկոյզկապերն ձիւթէ, և զկոյզն կախէ՝ աղէկ է: Եւ այլք առնուն կաւ և լիճ առնեն, և զկուգերն 'ի ներքս թաթխեն և պահեն՝ և յորժամ ուզեն լուանան և ուտեն: Եւ այլք առնուն զանմեակի ջուրն, և անդ թանան և պահեն: Եւ այլք զանձրեջուրն առնուն և եփեն որ կէսն մնայ. և զխա-

ղողն 'ի ներքս եռցնեն աղէկ և պահեն, շատ մնայ. և ուտեն օգտակար է մարդոյ՝ ևս առաւել գլխոյ:...

ՄԻԶ. — Յաղափ խնծորի պահելոյ խրափ: — Օ խնծորն քաղէ ձեռօք և 'ի տունն որ մուխ չհասնի՝ գարէ յերդ լից և զինքն 'ի վերայ Գեղիլ արէ՝ որ ամբողջ մնայ. քանի տունն հող լինի լան այն է, և թէ առնու որ ընկուզի սղոցուք, կամ կվէնոյ, կամ գեր մախրի, և ըսու 'ի կարաս անձիւթ, և խնծորն 'ի ներքս թաղէ՝ ամբողջ մնայ. ապա զբերանքն ամուր ծեփէ որ օդ չմտնէ. և թէ որպէս յառաջ գրեցաք աղկր առնես և գարէ յերդ կամ զսղոցուքն ըսու և անդ դնես աղէկ է. ապա այս է լաւ քան զամէնն: Եւ խնծոր ամբողջ 'ի ծառէն, և 'ի վերայ փայտին խամպատէ, և ան ընկուզի ցախ և 'ի վերայ խնծորին փաթ. թէ որ ծածկէ ցախն աղէկ զխնծորն, և այնով կախէ յանմուխ և 'ի հող տուն՝ նա ամբողջ պահէ:

ՄԻԷ. — Եւ ինչ ևս պահելոյ զսերկիւլն և զխնծորն ամբողջ պահել: — Եւ սերկւիլ կամ խնծոր, զանարատն և լան, և վարոցնի և կամ թզենոյ չոր տերեւով, աղէկ չուանով վրան փաթ թէ որ զտերեն 'ի վրան բռնէ, և ապա ան բրտի կաւ և մազ գիր 'ի ներքս՝ և աղէկ կոխէ որ միաւորին՝ և այնով 'ի վերայ տերեւին ծեփէ, և չորցուր 'ի շուքն արեւու և կախէ. կամ 'ի վերայ տախտակի դիր՝ և պահէ 'ի հող և 'ի անմուխ տուն. երբ զծեփն բանաս՝ թաթա² գտնուս: Եւ տանձի վերայ գրեալ դեղերս օգտակար է զերդ խնծորի. և թէ կամիս որ կանաչ մնայ, երբ կտրես ձիւթէ զկոթերն, և ապա որպէս վերայ գրեալ ենք կախէ, շատ զիմանայ. բայց զմիրգն այլահամ ուտես:

ՄԻԸ. — Խրափ վտան հասն պահելոյ: — Թէ ուզես որ 'ի ծառն պահես՝ պուտկնի³ ան և 'ի ծառն կախէ, և զնուան ճղերով 'ի ներքս դիր և զբերանն բռով

1. Խշկերովն. խաչաձև շիւք որք ունին զխաղողն:

2. Շաբլով. ձիւղերով:

3. Յերդ, յարդ:

4. Գարեցեղն. գարի գնելոյ ցեղուն:

5. Ի շվէն. ամպ. շիւղ:

1. Տիւղիլ արէ, շարեւ:

2. Թաթա. թարմ:

3. Պուտկի. խեցեղէն աման:

ծեփէ, մնայ զողջ տարին . և թէ որպէր-
տուով 'ի քթոցի օրէն խլէֆ շինէ՝
նուն, զերդ կենայ 'ի ծառն և բուով
ծեփէ՝ մնայ աղէկ, և ումանք երկայն
հոր փորեն և զնուռն և զայլ միգերն
թառերով կախեն և 'ի վրայ ծածկեն,
որ ոչ գիծուծիւն մտնէ՝ և ոչ օգն:
Եւ և թանձր աղջուր արա՛ և զնուռն
'ի ներս մխէ, և յարեն դիր որ ցամքի
աղէկ, որ խիստ սմքեցնէ զտերւն՝ երբ
կամենաս ուտել եղկ ջուր արա՛, և 'ի
ներքս պահ մի 'ի թրջոց դիր, նա դա-
լարանայ և զերդ նոր դառնայ: Եւ թէ
որ առնու կաղնի փայտի սղոցուք և
քացախով աղէկ մնչէ և ցամաքեցնէ և
զնուռն անդ թաղէ, նա աղէկ պահէ:

ՄԻԹ. — Յազա Դաճանի որ լա-
պա: — Եւ զգամոնն, զոր այլազգիքն
դարձաւ երկէն ասեն, և դիր 'ի կարաս, և
յիստկած քաղցր գինի լից 'ի վերայ, և
երբ սնկիս՝ կեր, անուշ լինի: Եւ կերպ-
քաղէ զաղւոր հասած դամոնն ձեռքդ
որ չհարուի և լից 'ի նոր կաւէ աման
և զերանքն ծեփէ և պահէ, նա շատ
դիմանայ:

ՄԼ. — Ս ասն ամենայն չորային և խեճե-
դային իրաց պահելոյ: — Եւ և Ֆստու-
խի, ընկուզի և այլ այսպիսեացս, պարտ
է որ 'ի ծառէն վայր առած ժամանակդ
աղ ջրով լուանաս և ցամաքեցնես և
ապա պահես. եթէ վրայի կեճեպն
հանգիստ չեղնէ վրայէն, նա 'ի յերդ
թաղէ՝ ինքն ինքեան ելանէ, և կե-
ճեպն հանես յառաջ, ապա թէ աղ-
ջրով լուանաս:

ՄԼԳ. — Ս ասն Բլի պահելոյ: — Երբ
կամենաս զմուստառի բերանքն ծեփել,
և դու ան զնոր պուտուկ՝ և լից զկանուչ
թուզն, 'ի ներքս մխէ զպուտուկ 'ի մուս-
տառն որ պուտկի բերանն և կարսին
հաւասար յիրար գան, և գոցէ զեր-
կուքն և ծեփէ և թող. յորժամ ուզե-
նաս՝ զթուզն թափայ գտնուս:

Լրվայեան տր Ֆլորիվալ վարժա-
պետ հայերէն լեզուի 'ի Բարիգ:

Տարույս սկիզբները (21 յունուա-
րի) մեռաւ Պ. Պօղոս Լավ Լըվայ-
եան տը Ֆլորիվալ, հայագէտն և
դասատու հայերէն լեզուի 'ի գրատան
Բարիգու, 62 տարեկան: Վստն տա-
րեկան հասակին մէջ մտած էր դիւա-
նագարութեան վարժարանը, որոյ ըն-
թացքը երեք տարուան մէջ կատարե-
լով, յետոյ արևելեան կենդանի լե-
զուաց ետեւէ եղաւ, որով և 1828ին
արքունի գրատան հայերէնի վարժա-
պետ դրուեցաւ: Բոլոր կեանքը հայ-
կական դպրութեան ետեւէ եղած է. և
Ս. Պ ազարու հայկական ձեմարանին
անդամակից գրուած էր: Հրատարա-
կած գրոց մէջ զխաւորներն են թար-
գմանութիւն Պաթաթեան Մովսիս Խո-
րենայոց, հանդերձ պատմական ծա-
նոթութեամբք. Համաօթաթեան պաթ-
թաթեան հայոց. Առախ Սիւրիթարայ
Պօղի: Սիւրիթեան Թաթաթեան վրայ
տեղեկութիւն մը. Եղծ աղանդոց Եղծն-
կայ կողբացոյ: Երոյնպէս հրատարա-
կած է արևելքի վրայ այլ և այլ տեղե-
կութիւններ ասիական օրագրին մէջ:
Երպետական պատիւ ալ ընդունած է
1839ին:

Բարձր ճիւղան մը:

Վերամանիոյ հակըն քաղաքը գոր-
ծատուն մը կայ. որոյ ծխհանը Վեր-
մանիոյ մէջ գտնուածներէն ամենէն
բարձրն է, և աշխարհքիս մէջի եղած-
ներուն ալ բարձրագոյններուն մէկն,
երկայնութիւնն հարիւր երեսուն մէգր
է: Վանի մը տարի առաջ այս ծխհա-
նը փոթորկէ մը ծռելով, հմուտ ճար-
տարապետին մէկը նորէն շտկեց և ու-
ղելով այս յաջողութեանս հանդէս մը
ընել՝ անցեալ տարի հոկտեմբերի 29ին
տափարակ մը շինել տուաւ ծխհա-
նին գազաթան վրայ և անոր վրայ

1. Ի վրայի օրէն խլէֆ շինէ. ըստ օրինակի կթոցի
(սպասարի) պատեպես զնա պրտուով:

2. Միլի. կամենաս: